

COVID-19 ва таъсири он ба вазъи мониторинги муассисаҳои илрои ҷазо (маъбасҳо) ва озодии ибрази ақидаҳо

IPHR International
Partnership
for Human Rights

Nota Bene

- интихоби манобеи муфид

Шарики байналмилалӣ оид ба Ҳуқуқи Инсон

Санади мазкур бо дастгирии молиявии Иттиҳоди Аврупо таъия шудааст. Масъулияти мазмуну мундариҷаи он танҳо ба зиммаи ноширони иттиҳодияҳои ҷамъиятиест, ки онро ба ҷоп расониданд ва дар ӯ ваъҷ набояд ӯамчун нуқтаи назари Иттиҳоди Аврупо баррасӣ карда шаванд.

Мундариља

Мукаддима

Муассисаҳои илҳомӣ аз (маъбада).

ЧОРАҲОИ ВОКУНИШӢ БА БӢҲРОН ДАР СОҲАИ ӢИФЗИ
ӢУҚУҚИ ИНСОН

ИРТИБОТ БО ӢАҲОНИ БЕРУНА

ЗАРУРАТИ ИДОМА ДОДАНИ МОНИТОРИНГ ДАР ӢОЙҲОИ МАӢРУМИЯТ АЗ
ОЗОДӢ ДАР ДАВРАИ БӢҲРОНӢ

ТАӢМИНИ ӢУҚУҚҲОИ ГУРӢҲҲОИ НИСБАТАН ОСЕБПАЗИРИ МАӢБУСОН
ЗАРУРАТИ КАМ КАРДАНИ ШУМОРАИ МАӢБУСОН

Озодии ибрази ақидаҳо / Дастрасӣ ба иттилоот

Истифодаи   воситаҳои   техникий
назорат (мушоҳида)

Ӣуқуқи инсон дар маъмӯъ —
воситаҳо ва манобеъ

Мукаддима

Хурӯљи сирояти вируси куруно COVID-19 боиси бўњрони љиддї дар соњай тандурустї гардид. Тибќи маълумоти Созмони Љањонии Тандурустї то кунун зиёда аз 195 кишвар ва минтаќањои љањон њолати сироятёбии COVID-19-ро тасдиќ кардаанд. Њар рӯз шумораи сироятёфтагон ва шумораи фавтидагон меафзояд. Кишварњо барои боздошти пањшавии вирус ва њифзи гурӯњњои осебпазир чорањои бисёр ва катї меандешанд.

Дар баробари ин, нигаронињо вуљуд доранд, ки бисёр њукуматњо метавонанд ин вазиятро барои поймол кардани њуќуќи инсон дар кишварњои худ истифода баранд. Мо, њамчун љомеаи шањрвандї, бояд њушёриро аз даст надињем ва амалњои њукуматдоронро дар робита бо њуќуќи инсон баррасї бикунем.

Дар малъмӯаи мазкур шарњи стандартњои алоњидаи њуќуќи инсон ва принипњои роњбарикунанда оид ба чорањои мубориза бо густариши Covid-19 бо назардошти вазият дар мањбасњо ва дигар љойњои мањрумият аз озодї ва инчунин дар соњай озодии иттилоот ва иброи аќидањо, ки аз љониби давлатњо андешида шудаанд, пешнињод карда мешаванд.

Малъмӯаи мазкур шояд њама масъалањоро дар бар нагирад, вале малъмӯи роњнамоњои принципњои дастурї ва воситањои муфидро барои истифода дар шароити бўњрони љањонгир (пандемия) пешнињод мекунад.

Мо умедворем, ки дастури мазкур барои љомеаи шањрвандї њамчун манбаи арзишнок ва татбиќпазир хидмат хоњад кард.

Муассисаҳои илрои ҷазо (маъбасҳо).

Чораҳои воқунишӣ ба бӯҳрон дар соҳаи иҷтимоӣ ва ҳуқуқи инсон

Созмони ҷаҳонии тандурустӣ (СҶТ) (Омодагӣ, пешгирӣ ва назорати COVID-19 дар маъбасҳо ва дигар ҷойҳои маърумият аз озодӣ. *Тавсияҳои муваққатӣ*, аз 15 март соли 2020)

Дар сарсухани Тавсияҳои муваққатӣ СҶТ принсипҳои зеринро барои ақсуламали мувофиқи тиббӣ ва нигоҳдории шароити беҳатар, бозғиримод ва инсондӯстона дар ҷойҳои маърумият аз озодӣ пешниҳод кардааст:

- Расонидани кӯмаки тиббӣ ба шахсони дар маъбас ва дигар ҷойҳои маърумият аз озодӣ қарордошта ӯҳдадории давлат аст.
- Ашхосе, ки дар маъбасҳо ва дигар ҷойҳои маърумият аз озодӣ нигоҳ дошта мешаванд, ба ҳама хидматрасониҳои тиббӣ бидуни таъйин дар асоси мақоми ҳуқуқиашон бояд дастрасӣ дошта бошанд.
- Барои таъмини ба эътибор гирифтани ҷанбаҳои гендерӣ ва ҷанбаҳои баррасии чораҳои фаъуллодаи воқуниш ба паҳншавии COVID-19 дар маъбасҳо ва дигар ҷойҳои маърумият аз озодӣ андешидани чораҳои дахлдор зарур аст.
- Маъбасхонаҳо риояти ҳуқуқи инсонро барои шахсони дар ҷойҳои маърумият аз озодӣ қарордошта, инчунин робита бо ҷаҳони беруна ва аз ҳама муҳиммаш дастрасӣ ба иттилоот ва нигоҳубини зарурии тиббиро бояд таъмин бикунанд.

Иртибот бо ҷаҳони беруна

СҶТ (Омодагӣ, пешгирӣ ва назорати COVID-19 дар маъбасҳо ва дигар ҷойҳои маърумият аз озодӣ. *Тавсияҳои муваққатӣ*, 15 март соли 2020)

Сабаби 21: Баррасии масъалаи маъдудияти дастрасӣ ва ҷойивазкунӣ (ҳаракат): Кормандони маъбас ҳар як ҳолат ва вазъиятро бояд дар ҷаҳонгирӣ бо мақомоти маҳаллии тандурустӣ арзёбӣ бикунанд. Дар асоси арзёбии бадастомада, оид ба идора кардани кормандон ё шахсоне, ки дар маъбасҳо ва ҷойҳои маърумият аз озодӣ қарор доранд, машваратҳои пешниҳод карда мешаванд. Дар ҳамакӯш бо мақомоти тандурустӣ, мутобиқи арзёбии ҳаҷми маҳаллӣ (мавзеи) муваққатан боздоштани боздид дар маъбасҳо бояд нуқтаи маҳаллаи баррасӣ карда шавад; ин чораҳои инчунин тадбирҳои сабук кардани пайомадҳои номатлубро, ки метавонанд ба маъбусон таъсир расонанд, бояд дар бар гиранд.

Окибатҳои махсус ва номутаносибро барои категорияҳои гуногуни маъбусон, инчунин кӯдаконеро, ки бо падару модарашон дар маъбасҳо зиндагӣ мекунанд, бояд ба эътибор гирифт. Ғайр аз он, чораҳои оид ба маъдуд кардани рафтуомади одамон дар ҷойҳои маърумият аз озодӣ ва берун аз он, аз ҷумла маъдуд кардани ҷойивазкуни (ҳаракат) дар ҳуди низоми маъбас, инчунин маъдудиятҳо ба дастрасӣ ба кормандони ғайримасъул ва меъмонон дар асоси арзёбии мувофиқи ҳавф бояд дақиқан ба назар гирифта шаванд, зеро чунин маъдудиятҳо ба фаъолияти низоми нигоҳ доштан дар маъбас таъсири нисбатан васеъ дошта метавонанд.

Дар баъзе ҳолатҳо, ин гуна тадбирҳои метавонанд маъдудияти таърифи шахсони наздик, кам кардани шумораи бозидкунандагон ва / ё давомнокии бозидҳо, инчунин зудии бозидро дар бар гиранд. Дар ин маврид, барои таъмини тамос бо оила ё ғимоятгарон (авокаҳо) роҳи алтернативӣ бояд ҷорӣ карда шаванд (масалан, видеоконфронсҳо тавассути Skype).

Ғайр аз ин, дар вурудҳои муассиса барои пешгирӣ кардани воридшавии одамон, ки нишонаҳои ин беморию доранд, таъқиқро бо истифода аз пурсишномаи аз ҷониби ҳуди бозидкунандагон пуркардашуда баррасӣ кардан мумкин аст; бозидкунандагоне, ки ҳудро нотоб ҳис мекунанд, бояд дар ҳона бимонанд ва таърифашонро ба таъхир андозанд; дар сурати пайдо шудани ягон нишона ё аломат кормандони маъбас низ бояд дар ҳона бимонанд ва аз кӯмаки тиббӣ бархурдор шаванд. Роҳбарияти маъбас бояд протоколро таъин созад, ки он тартиби корро дар чунин мавридҳо, аз ҷумла амалҳои дар мавриди ошкор кардани ҳолатҳои гумондошташуда ё тасдиқшуда бо сирояти COVID-19 ё иртиботро танзим мекунад.

Муҳофизатҳои одилона (Fair Trials), Зарурати роҳ наодан ба маърумият аз озодӣ бо мақсади ғифзи тандурустии аҳоли - *Дастури амалӣ*. Иҷороте, ки 21 март соли 2020 нашр шудааст.

МУҲОФИҲОИ ОДИЛОНА (FAIR TRIALS) РОҲБАРΙΑТИ МУАССИСАҲОИ МАЪБАСИРО БАРОИ АМАЛҲОИ ЗЕРИН ДАЪВАТ МЕКУНАД:

- Ба шахсони дар ғабси пешакӣ қарордошта дастрасӣ ба ғимоятгарро таъмин кардан ва дар ҳолатҳои, ки ин имконнопазир аст, зангҳои телефонӣ ва видеоҳои махфияна (маърамона)-ро дастрас кардан, то ки боздоштшудагон ҳуқуқи ҳудро ба ғимоятгар истифода баранд.
- Манъи бозиди боздоштшудагон ба ғимоятгарон, дӯстон ва аъзои оила бояд бо ҳатарҳои ва мӯҳлатҳои муайян маъдуд гардад, то ки дастрасии шахс то ғадди имкон зудтар таъмин карда шавад.
- Пешниҳоди воситаҳои муҳофизат ба сифати алтернативаи маъдудкунии дастрасӣ ба ғимоятгарҳои ва нозирон таъмин карда шавад.

Зарурати идома додани мониторинг дар љойҳои маърумият аз озодӣ дар давраи бӯёнронӣ

Зеркумита оид ба пешгирии шиканља (ЗПШ) ва дигар намудҳои муносибати бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таъкиркунандаи шаъну шараф ва ҷазо. Тавсияҳо ба давлатҳои иштирокчи ва механизмҳои пешгирикунандаи миллӣ оид ба пандемияи вируси куруно (25 март соли 2020 қабул шудаанд).

Нукоти калидӣ: «Зарар нарасонед» ва принципи «сатҳи мувофиқи хидматрасонии тиббӣ».

МЕХАНИЗМҲОИ ПЕШГИРИКУНАНДАИ МИЛЛӢ (МӢМ) «МӢМ боздидҳои хусусияташон пешгирикунандаро бо риояи маъдудиятҳои зарурӣ дар тартиби боздидҳо бояд идома диҳад»

- ЗПШ таъкид мекунад, ки чораҳои ба нафъи тандурустии ҷамъият (саломатии мардум) андешидашаванда, бешубҳа ба тартиби баргузори боздидҳо таъсир мерасонанд, аммо ин маъно онро надорад, ки боздиди пешгирикунанда бояд қатъ карда шавад. Баръакс, дар натиҷаи чунин чораҳо ҳавфи эътимолӣ муносибати бадрафторона бо маъбусон метавонад афзоиш ёбад. ЗПШ чунин мешуморад, ки МӢМ бояд боздидҳои хусусияташон пешгирикунандаро бо риояи маъдудиятҳои зарурӣ дар тартиби боздиди онҳо идома диҳад. Ӣоло бениҳоят муҳим аст, ки МӢМ ҷиҳати кам кардани эътимолӣ муносибати ғайриинсонӣ ва таъкиромез нисбати маъбусон дар натиҷаи фишори қатъӣ, ки низомӣ боздошти маърумият аз озодӣ ва роҷбарияти он Ӣоло эҳсос мекунад, чораҳои самарабахшро биандешад;
- дар он ҳолатҳое, ки реҷаи боздидҳо бо сабабҳои тиббӣ маъдуд аст, усулҳои алтернативӣ таъмини робитаи маъбусонро бо аъзои оила ва ҷаҳони беруна, аз қабили телефон, Интернет / почтаи электронӣ, видеоконфронс ва дигар воситаҳои мувофиқи электронӣ бояд пешбинӣ кард. Чунин иртибот бояд дастгирӣ гардида, Ӣавасманд карда шаванд, онҳо бояд доимӣ ва роҷгон бошанд;
- ба аъзоҳои оила ё ҳешовандон имконияти идома додани таъмини боздоштшудагон бо ғизо ва дигар ашё тибқӣ амалияи муқарраршуда бо риояи мувофиқи чораҳои зарурии муҳофизатӣ фароҳам оварда шаванд;
- пешгирии ҷудосозӣ (изолятсия)-и тиббӣ Ӣамчун намуди Ӣабси танҳои интизомӣ; изолятсияи тиббӣ дар асоси арзёбии мустақили тиббӣ, бояд мутаносиб, дар доираи вақт маъдуд ва дар Ӣудуди риояи қафолатҳои муҳофизатӣ анҷом дода шавад;

- ба маъбусон барои кўмаки тиббӣ берун аз ӯдуди муассисаи маъбасӣ ӯдадал имкон шароит фароӯам оварда шавад;
- дар хулоса, ЗПШ кайд мекунад, ки дакикан пешгўї кардани мўнлати ба охир расидани пандемии лўрї ва чї гуна шудани окибатнўи он ғайриимкон мебошад. Мусаллам аст, ки паъншавии вирус аллакай ба тамоми аъзои лўмеа таъсири амик гузоштааст ва то муддати муайян чунин таъсирро идома хоӯад дод. Фаъолияти ЗПШ ва МПМ бояд дар асоси принципи «зарар нарасонед». амалї ёбад. Ин чунин маъно дорад, ки МПМ бояд усулнўи кории худро ба вазъияте, ки пандемия ба амал овардааст, бо мақсади нифзи лўмеа, кормандони муассисанўи маъбасї, маъбусон ва худи худашон бояд мутобик созанд. Меъри асосї бояд самаранокии пешгирии муносибати бераъмона нисбати шахсони аз озодї маърумшуда бошад. Дар натиљаи аз лўниби давлатнўи андешидани чоранўи фавкулудда мушаххасот(параметрнў)-и пешгирии муносибати бераъмона васеъ карда шуданд. СПШ ва МПМ бояд дар вокуниш ба чолишнўи нав нангоми илрои ваколатнўи худ, ки дар ФПКПП ба оннўо дучор мешаванд, бояд тахаул ва ихтироъкории хешро истифода намоянд.

Таъмини нўкўнўи гурўннўи нисбатан осебпазири маъбусон

ИВКНЇ / СЉТ, МПК Дастури муваққати «COVID 19: Тамаркуз ба шахсони аз озодї маърумшуда», 27 март соли 2020.

Як катор паёмнўи калидї ба мақомоти давлатї бо даъвати котеона барои илрои амалнўи зерин:

- Вазъият дар марказнўи ба набс гирифтани ва лўйннўи маърумият аз озодї, аз лўмла набсхонанўо ва марказнўи офиятбахшии ноболиғон бо дарназардошти заминаи мушаххаси манъ кардани табъиз ва дастрасии баробар ба хидматрасониннўи тиббї ва хидматнўо, бо тавалљўннўи хоса ба маъбусоне, ки ба гурўннўи осебпазир ё гурўннўи дорои хавфи баланддошта мансубанд, аз кабили пиронсолон, занон, кўдакон ва маълюбон бояд омўхта шавад. Азбаски хатарннўи зиёди беморї дар чунин шароити пўшида ё маъдуд ба одамон таъдид мекунад, лўнибннўи манфиатдор бояд баррасии масъалаи волоияти конун, зарурат ва таносуби ин гуна чоранўоро бо назардошти хатарннўи мављуда ва алтернативаннўи энтимолї оғоз намоянд;
- Намкорї бо лўнибннўи асосии манфиатдор: Намонангсоз-Резидент/Намонангсоз оид ба масъаланнўи гуманитарї ва гурўннўи кишвари Созмони Милали Муттаид, инчунин мақомоти салониятдори сатннўи миллї ва субмиллї (мақомоти нифзи нўкўк ва маъбаснўо, кормандони сонаи мунољират, муассисаннўи ислоннўи, хадамоти таъминоти илтимолї, мақомоти судї); инчунин вазоратнўо (корннўи дохилї, адлия, тандурустї ва ғайра) бо мақсади оғоз намудани мунокима ва пешниннўоди машваратннўи техникї оид ба масъаланнўи истифодаи нўлът бо паёмннўи калидї ба роӯ монда шавад.

Дар чараённнўи мунокима бо лўнибннўи асосии манфиатдор бояд масъалаи окибатннўи нар гуна нўлати фавкулудда ва чораннўи мушаххас вобаста ба вазъият дар марказннўи маърумият аз озодї (набс), имкониятннўи энтимолннўи озод кардани ва / ё алтернативаннўо ба маърумият аз озодї, ки ба маърум кардани аз озодї марбут нестанд, бояд баррасї карда шавад. Барои шахсоне, ки нисбати оннўо андешидани чораннўи марбут ба маърум кардани аз озодї ё маъдуд кардани озоди лўнивазкуннўи чораннўи зарурї ва мувофик мебошанд, бояд чораннўе андешида шавад, ки оннўо омодагиро ба идоракунии хавфннўи таъмин бикунанд. Шабаканнўи нўкўки инсон, муассисаннўи миллии нифзи нўкўки инсон ва созмонннўи лўмеаи шаъравандї, ки ба лўйннўи маърум кардани аз озодї дастрасї доранд, бояд маълумот ламъоварї кунанд, арзёбии вазъи саломатиро анлўм диъанд, мониторинги вазъиятро дар маъбасннўи фаъл бикунанд ва имкониятннўи баланд бардоштани оғониро ошкор намоянд. Мақомоти назораткунанда, ки барои илрои конунннўо дар

лойҳои маърумиат аз озодӣ масъуланд, аз ҷумла ниёодҳои миллии ӯқуқи инсон ва дигар сохторҳои дорои ваколатҳои мувофиқи назоратӣ бояд ба ҷойҳои маърумиат аз озодӣ дастрасиро дошта бошанд. Дар он ҳолатҳои, ки чунин мақомот тибқи Протоколи факултативӣ (фаръӣ) ба Конвенсияи зиддишиканӣ таъсис дода мешаванд, онҳо механизмҳои пешгирикунандаи миллиро ба қор меандозанд.

Муаммоҳои шумораи зиёди одамонро нигоҳ доштан дар маъбасҳо, озод қардани шахсони алоҳида, аз ҷумла қўдақон, шахсони гирифтори бемориҳои вазнин, шахсони дорои хатарӣ қам ва онҳо, ки ӯқуқвайронкунии хурд содир қардаанд, бояд ҳал қарда шаванд; афзалият бояд ба он шахсоне дода мешавад, ки мўълати ӯзури онҳо дар ҳабс гузашта истодааст ва ба ашхосе, ки онҳо қарои ӯиноятҳои дар қонунҳои байналмилалӣ эътирофнашаванда маъқум шудаанд.

- Нисбати мувољирон и стифода қардани алтернативаҳои новобаста ба маърум қардан аз озодӣ.
  - Асосҳои қонунии дастгир қарданро дақиқан омўхта, озодӣ додан ба дилхон шахсоне, ки боздошти онҳо худсарона аст ё ба меъёриҳои дохилӣ ва байналмилалӣ мутобиқ нест.
- Риоя қардани стандартҳои байналмилалӣ, ки тибқи онҳо давлатҳои ба шахсони аз озодӣ маърумшуда дастрасиро ба ҳамон сатҳи қўмақи тиббии дар ӯмеа мављудбуда, новобаста аз шаървандӣ, миллат ва мақоми мувољират бояд таъмин намоянд.

- Таъмин кардани он, ки ӯама гуна чораҳои ӯабс кардан барои коӯиш додани хатар барои саломатии аӯолӣ, аз ӯумла нисбати шахсоне, ки аз дигар кишварҳои меоянд, бояд зарурӣ, мувофиқ бошанд ва ба таври мунтазам аз нав баррасӣ карда шаванд; онҳо набояд худсарона ё таъбизомез бошанд ва дар асоси баӯдиҳои инфиродӣ асос наёбанд, тибки қонун ильозатдодашуда ва тибки тартиботи дахлдор ва қафолатҳои муурофиавӣ истифода карда шаванд, дар муддати маӯдуд амал бикунанд ва давра ба давра аз нав баррасӣ гашта, инчунин ба стандартҳои байналмилалӣ мувофиқат намоянд. Муаммоҳои соӯаи тандурустӣ набояд ба таври мунтазам барои боздошти шахсони алоҳида ё гурӯҳҳои муӯольирон, аз ӯумла гурезаҳои истифода шавад.

Шӯрои Аврупо, Кумитаи Аврупо оид ба пешгирии шиканӯа ва намудҳои муомилоти ғайриинсонӣ ё шаӯну шарафро таӯкиркунанда ва муӯозот (КАПШ), *Маӯӯи принципҳои* оид ба муомила бо шахсоне, ки аз озодӣ маӯрум шудаанд, вобаста ба пандемияи сирояти вируси куруно (COVID-19) аз 20 март соли 2020.

- Принципи асосӣ ин андешидани тамоми чораҳои имконпазир барои ӯифзи саломатӣ ва амнияти ӯамаи шахсони дар ӯойҳои маӯрумийат аз озодӣ қарордошта мебошад. Андешидани чунин тадбириҳои ба ӯифзи саломатӣ ва амнияти кормандон низ мусоидат мекунад.
- Принципиҳои роӯбарикунандаи СЉТ оид ба мубориза алайҳи пандемия, инчунин қоидаҳои миллии тиббӣ ва беӯдошти, ки ба стандартҳои байналмилалӣ мувофиқанд, бояд дар ӯама ӯойҳои маӯрумийат аз озодӣ қомилан риоя ва ильро карда шаванд.
- Шумораи кормандон бояд зиёд карда шавад ва онҳо бояд бо дастгирии қасбӣ, воситаҳои муӯофизат ва амният таъмин карда шаванд, инчунин барои идомаи фаӯолият дар ӯойҳои маӯрумийат аз озодӣ тренингҳои зарурӣ гузаронида шаванд.
- Дилхоӯ чораҳои маӯдудкунанда нисбати шахсони аз озодӣ маӯрумшуда бо мақсади пешгирии паӯншавии COVID-19 бояд дар асоси қонун ва зарурат, мутаносибан аӯом дода шуда, ба эӯтироми шаӯну шарафи инсонӣ асос ёбанд ва дар доираи вақт маӯдуд карда шаванд. ӯама гуна маӯлумот дар бораи чунин чораҳои барои шахсони аз озодӣ маӯрумшуда бо забони ба онҳо фаӯмо бояд дастрас бошад. Азбаски тамосҳои наздики шахсӣ ба паӯншавии вирус мусоидат мекунанд, ӯамаи мақомоти дахлдор бояд қӯишишҳои мувофиқашударо оид ба истифодаи алтернативаҳои ба маӯрумийат аз озодӣ амалӣ созанд. Чунин муносибат алаҳусус дар ӯолатҳои аз ӯад зиёд будани шумораи маӯбусон дар маӯбасҳои ва чойҳои маӯрумийат аз озодӣ зарур аст. Илова бар ин, мақомот бояд нисбати шахси мунтазири муурофиабуда, аксар вақт алтернативаҳои ба ӯои маӯрум кардан аз озодӣ истифода намоянд, мӯнлати ӯабсро қӯтоӯтар бикунанд, озодшавии шартии пеш аз мӯнлат ва озмоиширо татбиқ намуда; зарурати идомаи ӯойгиркунии маӯбурии одамонро дар шифохонаҳои рӯӯӣ, имконоти ӯавоб додани беморон ё расонидани қӯмаки тиббӣ ва ильтимоиро аз нав баррасӣ намоянд. Ғайр аз он, ӯаддалимқон аз боздоштани муӯольирон худдорӣ бояд қард.

- Дар мавриди расонидани кўмаки тиббӣ ба ниёзи мушаххаси маъбусон, ба хусус ба гурӯҳҳои осебпазир ва ба хатар Ҳассос, аз ҷумла пиронсолон ва шахсони бемории музминдошта, бояд тавалҷуъи хоса зоғир кард. Аз ҷумла, дар қатори қорабиниҳои дигар гузарондани скрининг барои мавҷудияти COVID-19 ва дар ҳолати зарурӣ, таъмин кардани муолиҷаи интенсивӣ зарур аст. Илова бар ин, дар ин марҳила бояд кормандони муассисаи ислонӣ ба маъбусон кўмаки равонии иловагӣ расонанд.
- Дар мавриде, ки боздоштани илҳои Ҳама гуна амалҳои ғайримумимму кўчак асоснок ва оқилона аст, ҳуқуқҳои асосии шахсони дар давраи пандемия дар ҷойи маърумшавӣ аз озодӣ қарордошта бояд пурра риоя карда шаванд. Ин, аз ҷумла, ҳуқуқи нигоҳ доштани беҳдошти шахсӣ (аз ҷумла дастрасӣ ба оби гарм ва собун) ва ҳуқуқи гаштугузори Ҳамарӯзаро дар Ҳавои қушод (на қамтар аз як соат) дар бар мегирад. Ба зами ин Ҳама гуна маъдудиятҳои барои иртибот бо ҷаҳони беруна, аз ҷумла боздидҳои бояд тавассути дастрасии васеъ ба воситаҳои алтернативии алоқа (аз қабилӣ телефон ё алоқаи овозӣ тавассути Интернет) ҷуброн карда шаванд.
- Дар ҳолати ҷудокунӣ (изолятсия) ё карантини шахси бо вируси SARS-CoV-2 сироятёфта ё ин ки дар ин сироят гумонбаршаванда, ба ин шахс бояд тамосҳои бозамзунро Ҳамарӯза бо одамони дигар таъмин бикунанд.
- Қафолати асосӣ алайҳи муомилаи бадрафторона нисбат ба шахсони аз озодӣ маърумшуда аз ҷониби кормандони мақомоти Ҳифзи ҳуқуқ (дастрасӣ ба Ҳимоятгар, дастрасӣ ба духтур, оғонӣ қардан дар бораи боздоштан) бояд дар Ҳама ҳолатҳои ва Ҳама вақт қомилан риоя карда шаванд. Дар баъзе ҳолатҳои андешидани қораҳои энтиётӣ метавонанд мувофиқ бошанд (масалан, аз одамони дорои аломатҳои беморӣ талаб қардани ҷӯшидани неқобҳо).
- Назорат аз ҷониби мақомоти мустақил, аз ҷумла механизмҳои пешгирикунандаи миллӣ (МҲМ) ва ЗПШ, қун пешина қафолати мумиммест бар зидди бадрафторӣ. Давлатҳои бояд ба Механизмҳои мониторинги ҷойҳои маърумият аз озодӣ дастрасиро ба тамоми ҷойҳои маърумият аз озодӣ, аз ҷумла ба ҷойҳои, ки шахсони дар қарантин қарордошта ҷойгир карда мешаванд, бояд қафолат диҳанд. Аммо бо вуҷуди ин мақомоти назораткунанда бояд бо тамоми қораҳои энтиётӣ аз ҷӯи принсипи «зарар нарасонед», ба хусус нисбати пиронсолон ва шахсони гирифтори бемориҳои музмин амал бикунанд.

Шӯрои Аврупо, Изҳороти Вақолатдор оид ба ҳуқуқи инсон Дуња Миятович, Пандемия COVID-19: қораҳои фаврӣ барои Ҳифзи ҳуқуқҳои маъбусон дар Аврупо бояд андешида шаванд, 6 апрели соли 2020.

Вақолатдор оид ба ҳуқуқи инсон давлатҳои азоро қотеона даъват мекунад:

- Ҳуқуқ ва саломатии Ҳамаи маъбусонро дар давраи пандемияи ҷаҳонгирӣ COVID-19 Ҳимоя қардан.
- То Ҳададимқон ва тамоми алтернативаҳои дастрас ба маърумият аз озодӣ Ҳар вақте ки имқонпазир аст ва бидуни таъйиз бояд истифода қарда шаванд.
- Дар давраи пандемияи COVID-19 ҳуқуқи Ҳама шахсоне, ки аз озодӣ маъруманд, бо назардошти энтиётҳои махсуси маъбусони бештар осебпазир, шахсони маъҷуб, қанони Ҳомила ва маъбусони ноқилиғ бояд риоя қарда шаванд.

ВАКОЛАТДОРИ ЊУКУЌЪОИ ИНСОН ДАВЛАТЪОРО ЁДРАС МЕКУНАД, КИ:

- Дилхонъ чораъои маъдудкунанда нисбат шахсоне, ки дар шароити ӑабс карор доранд, бояд зарурӣ, мутаносиб, ғайритаъиз, дар доираи муайяни вақт ва шаффоф бошанд. Масалан, агар маъдуд кардани мулоқот бо хешовандон ва одамони наздик ё дигар тамос бо ӑаъони беруна зарур ояд, онъо бояд бо усулҳои алтернативӣ, ба монанди дастрасии васеъ ба телефон ё видеоиртибот иваз карда шаванд.
- Хусусияти мутлақи манъи шиканӑа ва муносибати бераъмона тавассути чораъои андешидашуда дар маъбасъо, аз ӑумла ӑангоми ӑудокунӣ (дар изолятсия будан) бо сабабҳои ӑифзи саломатӣ набояд вайрон карда шаванд.
- ӑама чораъо барои ӑифзи ӑукуќ ба ӑаёт ва тандурустии маъбусон ва кормандони маъбасъо тибқи тавсияҳои Дафтари минтақавии СЉТ дар Аврупо бояд андешида шаванд. Маъбусон бояд дастрасиро ба иттилоот, кўмаки ӑукуќӣ ва механизмҳои мустаќили пешниҳоди шикоят идома диҳанд.
- Механизмҳои мониторинги ӑойҳои маърум кардан аз озодӣ бояд имконияти идома додани назорати вазъиятро тавассути андешидани чораъои эътиётӣ дошта бошанд, то ки одамонро ба хатарҳои иловагӣ гирифтор накунанд (принсипи «зарар нарасонед»).
- Фавран қабул кардан ва амалӣ намудани нақшаи фарогири зиддибўғронии башардўстона, ки дар асоси захираҳои кофии инсонӣ ва молиявӣ таъия шудааст ва он эътиёлоти он шахсонро, ки ӑойҳои маърумӣ аз озодиро тарк мекунанд, онъоеро, ки дар ин муассисаҳо боқӣ мондаанд ва инчунин кормандони маъбасъоро ба эътибор мегирад. Ин амалъо бояд дар ӑамкорӣ бо ӑонибҳои манфиатдори дар соъаи ӑукуќи инсон фаъолияткунанда, аз ӑумла механизмҳои пешгирикунандаи миллӣ ё дигар ниҳодҳои мустаќили назоратӣ, сохторҳои миллии ӑифзи ӑукуќи инсон ва инчунин созмонҳои ғайридавлатӣ оид ба ӑукуќи инсон анъом дода шаванд.

Ислоҳоти байналмилалӣ маъбасъо, Коронавирус: ғифзи саломатӣ ва ҳуқуқи шахси дар маъбасқарордошта, 16 март соли 2020;

Нуқоти калидӣ: Принципҳои «Зарар нарасонед», шаффофият, баробарӣ, инсонгарӣ – арзишҳои мебошанд, ки бояд бахши қонунгузори ҷаҳонӣ дар муқаррари алайҳи коронавирӯс бо онҳо роҳнамоӣ биқунанд.

- Ҳар гуна маъдудият дар иртибот бо ҷаҳони беруна бояд мутаносиб, аз ҷумла дар доираи вақт муайян ва ғайритаъбир бошад.
- Дар ҳолате, ки маъдудкунии бозиди шахсӣ ё тамосӣ (муроқибат) бо шахсоне, ки дар ҷабс қарор доранд, метавонанд барои пешгирии хурӯҷи COVID-19 дар муассисаҳои қонунӣ бошанд, бо вуҷуди ин, ба мақомате, ки ҷунин қарорро меандешад, амалисозии сиёсати фарогир ва шаффоф дар қабули қарорҳои зарур аст.
- Маъдудиятҳои бояд бо мақсади пешгирии (ё воқуниш ба) хурӯҷи вирус мутаносиб бошанд.
- Бозидҳои тамосӣ бояд бо шумораи бисёри воқунаҳои имконоти тамос бо ҷаҳони беруна, масалан, тавассути телефон, почтаи электронӣ ё видео иваз қарда шаванд.
- Ҳангоми қабули қарор дар бораи маъдуд ё маъ қардани бозид, бояд дар назар дошт, ки тамос барои солимии равонии шахсони аз озодӣ маърушуда муҳим аст ва метавонад сатҳи зӯрвариро қониш диҳад. Дар бисёр кишварҳои бозидқунандаҳои метавонанд ба маҳбусон ҳуқуқ, нӯшоқии, лавозимоти беҳдошти (гигиенӣ) ва доруворӣ биёранд.
- Ғайр аз ин, маъдудияти бозид қардан аз ҷониби намояндаҳои қонунӣ метавонад сатҳи изтиробро афзун қунд ва ба ҳуқуқи муроғии одилонаи судӣ таъсир расонад.
- Барои онҳое, ки қўдақро нигоҳубин меқунанд, ҷудошавӣ аз қўдақон метавонад барои ҷамақ шахсе, ки қўдақро парасторӣ меқунанд ва ҷамақ ба ҳуди қўдақ (қўдақон) қандин оқибатҳои эҷод биқунанд.
- Дилхон қарор (тасмиот) бояд фарван ба ҷамақ шахсони ба он воқаста бо маълумоти дақиқ дар бораи маъдудият ва мўнлати азнавбаррасӣ қардан ё беқар қардани қунин сиёсат расонида шаванд.

Зарурати кам кардани шумораи маъбусон

Мурофияҳои одилона (Fair Trials), Зарурати роъ надодан ба нигоҳ доштан дар маърумиат аз озодӣ бо мақсади ғифзи тандурустии аҳоли - *Дастурамал*, Изҳороте, ки 21 март соли 2020 нашр шудааст.

Мурофияҳои одилона қотеона аз тамоми мақомоти судӣ ва қонунгузори ғиноӣ даъват ба амал меорад, ки бо назардошти мулоғизоти беғдошти саломатии аҳоли ва амнияти он чораҳои ғавриро ғиғати қоиш додани ашхоси ба ғабси пешакии тосудӣ гирифташуда биандешанд ва ғабси пешакии тосудиро танҳо ғамчун роғи ниғои ғалли масъала татбиқ намоянд

Озодии иброси ақидано /дастрасӣ ба иттилоот

СММ / САҲА / ИВКҲИ, COVID-19: Давлатҳо бояд ба дастрасӣ ба иттилоот мусоидат намуда, ғарағи табодули озоди иттилоотро дар давраи пандемии COVID-19 ғимоя кунанд: иброс қарданд қоршиносон оид ба озодии васоити аҳбори оммаи байналмилалӣ (*Пресс-релизи муштараки Дэвид Кэе, Гузоришғари махсуси СММ оид ба ғавасмандонӣ ва ғифзи ғуқуқ ба озодии ақидано ва бағи озод; Арлем Дезир, Намояндаи САҲА дар ВАО ва Эдисон Ланза, Гузоришғари махсус оид ба озодии бағи Комиссии байниамерикӯ оид ба ғуқуқи инсон*).

НУҚОТИ АСОСӢ:

- Давлатҳо бояд маълумоти бозғимодро бо усули барои ғама дастрас пешниҳод кунанд ва ба хусус барои тағмини дастрасии иттилоот ба шахсони мағуб ё шахсони дастрасиашон ба Интернет мағдуд диққати махсус бидиғанд.
- Фароғам овардани дастрасӣ ба Интернет махсусан дар давраи бӯғронӣ ағамияти бузург дорад. Хеле муғим аст, ки давлатҳо аз масдуд қардан(бастан)-и дастрасӣ ба интернет худдорӣ бикунанд; мағдудиятҳои оммаии дастрасӣ ба Интернетро бо мулоғизаҳои тағмини тартиботи ғамғиятӣ ва амнияти миллӣ сафед қардан мумкин нест.
- Давлатҳо бояд барои ғифзи ғағолияти қасбии рӯғноманигорон чораҳо андешанд; дар давраи ғолатҳои ғавқулодда, ки дар натиғаи ба саломатии шағрвандон тағдид қардани хатар ба амал меояд, журналистика яке аз вағифаҳои муғимро ағлом медиғад, хусусан ағар он барои пешниҳоди иттилооти муғим дар бораи вағияти бӯғронӣ ва назорати ғағолияти давлат ниғаронида шуда бошад.

- Дар робита ба муаммоҳои иттилооти бардурӯғ (дезинформатсия), хеле мушкул аст, ки маъз ҳуди давлатҳо ва ширкатҳои интернетӣ мушкилоти иттилооти бардурӯғро дар навбати аввал бо роҳи таъмин кардани иттилооти бозғитимод ғал намоянд. Ин амал метавонад дар шакли иттилоотонии босуботи ғомеа, паён намудани иттилоот ва паёмҳои тағлиғотӣ ва расонидани кўмаки фаврӣ ба ширкатҳои пахши иттилоот ва журналистикаи минтақавӣ (масалан, тавассути ғойгиркунии тағлиғот дар соғаи тандурустӣ) анғом дода шавад.

Истифодаи воситаҳои техникии назорат (мушоғида)

СММ / САҲА / ИВКҲИ, COVID-19: Давлатҳо бояд ба дастрасӣ ба иттилоот мусоидат кунанд ва мубодилаи озоди иттилоотро дар давраи пандемияи COVID-19 ғифз бикунанд: *изғор карданд қоршиносон* оид ба озолии васоити ахбори байналмилали (Пресс-релизи муштараки Дэвид Кэйе, Гузоришгари махсуси СММ оид ба масъалаи ғавасманд кардан ва ғифзи и ғуқуқ ба озолии ақида ва баён; Арлем Дезир, Намояндаи САҲА оид ба масъалаҳои ВАО ва Эдисон Ланза, гузоришгари махсус оид ба озолии бағни Комиссияи байниамерикӯи оид ба ғуқуқи инсон.

ТАВСИЯҲОИ АСОСӢ БА ҚИШВАРҲО:

- Аз ғониби мақомоти давлатӣ дар бораи хусусияти тағдиде, ки вирус куруно ба вуғуд меорад, пешниҳод кардани мағлумоти сағеғ хеле мушкул аст. Мувофиқи қонунҳои ғуқуқи инсон давлатҳо вағифадоранд, ки мағлумоти бозғитимодро бо усули барои ғама дастрас тағмин карда, диққати махсусро ба тағмин кардани дастрасии мағубон ё шахсони дастрасиашон ба Интернет мағдуд равона созанд.
- Мағдуд будани дастрасӣ ба Интернет махсусан дар вағзияти бўғронӣ хеле мушкул аст. Хеле мушкул аст, ки давлатҳо аз бастани дастрасӣ ба интернет худдорӣ бикунанд. Дар вағзияти баста шудани дастрасӣ ба Интернет давлатҳо бояд дар навбати аввал дастрасии фавриро ба хидматҳои босурғату васепағнои Интернет-хидматрасонӣ тағмин кунанд. Мағз дар шароити фавқулодда, вақте ки дастрасӣ ба иттилоот нақши ғалқунанда мебозад, ба таври оммавӣ мағдуд кардани дастрасӣ ба Интернет бо мақсади тағмин кардани тартиботи ғамғиятӣ ва амнияти милли қобили тавғеғ нест(яғне асоснок карда намешавад)

- Њукуки дастрасї ба иттилоот чунин маъно дорад, ки давлатњо бояд барои њимояи фаъолияти касбии рӯзноманигорон саъю кӯшиши истисної ба харљ дињанд. Дар давраи њолатњои фавќуллодае, ки хатари ба саломатии шањрвандон тањдидкунандаро ба вуљуд овардааст, журналистика яке аз вазифањои калидири иљро мекунад, хусусан агар он барои пешниљоди иттилооти муњим дар бораи вазъияти бўљронї ва назорати фаъолияти давлат нигаронида шуда бошад. Дар робита ба ин, мо њамаи давлатњоро даъват менамоем, ки риояи ќонунњои миллиро љињати озодии иттилоот самаранок таъмин намоянд, то ки тамоми одамон, хусусан рӯзноманигорон ба иттилоот дастрасии беамониат дошта бошанд.
- Мо бо он нигароние, ки иттилооти бардурӯѓ дар бораи пандемия метавонад ба саломатии одамон таъсири манфї расонад ва боиси воњима ва бетартибї дар љомеа гардад, њамфикрем. Дар робита ба муаммоњои иттилооти бардурӯѓ хеле муњим аст, ки мањз худи давлатњо ва ширкатњои интернетї бояд мушкилоти иттилооти бардурӯѓро пеш аз њама, бо роњи ба љомеа пешниљод кардани иттилооти бозътимод њаллу фасл намоянд. Ин метавонад дар шакли иттилоотонии босуботи давлатї, пањн намудани иттилоот ва паёмњои таблиѓотї ва расонидани кўмаки фаври ба ширкатњои пахши иттилоот ва журналистикаи минтаќавї (масалан, тавассути љойгиркунии таблиѓоти давлатї дар соњаи тандурустї) анљом дода шавад. Љорї намудани дигар чорањо, аз ќабили аз байн бурдани мавод (мундариља) ва љорї кардани сензура метавонад боиси мањдуд шудани дастрасї ба он иттилооте гардад, ки барои њифзи саломатии мардум муњим аст ва ин омилњо танњо он ваќт бояд сурат гиранд, ки ин чорањо ба меъёрњои зарурат ва таносуб мувофиќ бошанд. Њама гуна кӯшиши ба љиноят мансуб донистани иттилооти марбут ба пандемия метавонад ба манбаъњои идоравї (маќомот) њисси нобовари пайдо карда, дастрасиро ба иттилооти эътимоднок боздорад ва ба озодии баёни аќидањо таъсири манфї расонад.
- Мо афзоиши истифодаи воситањои техникиро барои назорат кардани пайгирии пањншавии коронавирус ќайд мекунем. Бо дарк кардан ва дастгирии зарурати кӯшиши муборизаи фаъолона бар зидди пандемия, мањдуд кардани истифодаи чунин воситањо аз нуќтаи назари њадафњо ва мўњлати татбиќи онњо, инчунин бо дарназардошти њифзи њуќуќњои шахсї љињати дахлнопазирї ба њаёти шахсї, роњ надодан ба табъиз, њифзи манбаъњои журналистии иттилоот ва дигар озодињо хеле муњим аст. Давлатњо инчунин мањфуз доштани маълумоти шахсии беморонро бояд таъмин бикунанд. Мо ќотеона даъват ба амал меорем, ки барои њимояи њуќуќи инсон дар њолатњои гуногуни истифода кардани чунин технологияњо ва татбиќи онњо мувофиќи ќонунгузории милли, ки ба стандартњои байналмилалии њуќуќи инсон љавобгўанд, бояд чорањои ќатъї андешида шаванд.

Модда 19, COVID-19: Давлатъое, ки технологияи назорати электрониро барои мубориза бо пандемия истифода мебаранд, бояд ӯқуқҳои инсонро эътиром бикунанд. Изҳороте, ки 2 апрели соли 2020 нашр шудааст.

ТАВСИЯҲОИ АСОСӢ:

- Чораҳои назоратӣ, ки барои мубориза алайҳи пандемия андешида мешаванд, бояд қонуӣ, зарурӣ ва мувофиқ бошанд. Онҳо бояд бо қонун пешбинӣ шуда, ба ӯдафҳои қонунии соҳаи тандурустӣ, ки мақомоти дахлдори соҳаи тандурустӣ таъйин намудаанд, мувофиқат намоянд ва бояд ба ин талабот ӯавобгӯ бошанд. Ёукуматҳо бояд принципҳои шаффофиятро нисбати чораҳои аз ӯониби ҳудашон андешидашуда пайравӣ намоянд, то ки натоили онҳоро бодиккат омӯхта, дар ӯолати зарурӣ минбаъд онҳоро тағйир бидиҳанд, бекор кунанд ё катъ намоянд. Мо ба он роҳ дода наметавонем, ки пандемияи COVID-19 барои назорати оммавии ӯайриинтихобӣ баёна шавад.
- Агар ёукуматҳо ваколатҳои худро барои мониторинг ва назорати шаървандон васеъ кунанд, пас ин гуна ваколатҳо бояд дар доираи вақт маъдуд карда шаванд ва танҳо он вақте истифода шаванд, ки барои қоиш додани пандемияи ӯорӣ зарур аст. Мо ба он роҳ дода наметавонем, ки пандемияи COVID-19 барои мушоҳидаи бемӯнлат аз болои шаървандон ёамчун баёна хизмат бикунанд.
- Давлатҳо танҳо бо мақсади воқуниш ба пандемия COVID-19 истифода кардани ӯамъоварӣ, нигоҳдорӣ ва ӯамъбасти маълумоти шахсӣ, аз ӯумла маълумот дар бораи вазъи саломатири бояд таъмин бикунанд. Маълумотҳои дастрасшуда, нигоҳ дошташуда ва ӯамъбастшуда барои воқуниш ба пандемия бояд аз рӯи фарогирӣ (миқёс) маъдуд бошанд, қор бо онҳо бояд бо вақти ба давраи пандемия мувофиқ маъдуд карда шавад ва онҳо набояд бо мақсадҳои тӯоратӣ ё дилхон мақсади дигар истифода карда шаванд. Мо ба он роҳ дода наметавонем, ки пандемияи COVID-19 барои вайрон кардани ёуқуқи инсон ба дахлнопазирии ёаёти шахсӣ ёамчун баёна хидмат бикунанд.
- Ёукуматҳо бояд тамоми қӯшишро ба харъ диҳанд, то ки маълумоти шахсии аёолиро ёифз бикунанд, аз ӯумла амнияти қофии ягон маълумоти шахсии аз ёама гуна абзорҳо, замимаё тавассути ёама гуна шабакаҳо ё хадамоти дар ӯамъоварӣ, интиқол, қоркард ва нигоҳдории иттилоот ширкаткунанда дастрасшударо таъмин бикунанд. Ёама гуна иддаоё дар бораи беном (анонимӣ) будани маълумот бояд ба далелҳо асос ёфта, бо иттилооти қофӣ дар бораи қӣ гуна ба даст овардани ин беномӣ тасдиқ карда шаванд. Мо ба он роҳ дода наметавонем, ки қӯшиши воқуниш ба пандемияи мазкур баёнае барои вайрон кардани амнияти рақамии шаървандон бошад.
- Дилхон истифодаи технологияҳои электронии пайгирӣ дар воқуниш ба COVID-19, аз ӯумла big data (маълумоти бисёр ё бузург) ва истифодаи тафаккури суноӣ бояд онро ба эътибор гирад, ки ин воситаҳо хатари мусоидат қарданро ба таъйиз ва дигар поймолкуниҳои ёуқуқи инсон нисбат ба ақаллиятҳои наҷодӣ, одамоне, ки дар қамбизоатӣ зиндагӣ мекунанд ва дигар гурӯҳҳои қанормонда (маргиналӣ)-е дорад, ки ниёзҳо ё вазъи зиндагии онҳо дар маълӯаи додаё ба таври қофӣ пешниҳод нағардидаанд ё таъриф карда шудаанд.
- Мо ба он роҳ дода наметавонем, ки пандемияи COVID-19 фарқияти байни намояндагони гурӯҳҳои гуногуни ӯомеаро вобаста ба қобилияту андозаи амалӣ қардани ёуқуқҳои инсонияшон бузургтар бикунанд.

- Агар ҳукуматҳо лиҳати мубодилаи маълумот бо дигар ташкилотҳои бахши давлатӣ ё хусусӣ созишнома ба имзо расонанд, пас ин бояд дар доираи қонун амалӣ карда шавад, далелҳои баستاني чунин созишномаҳо ва иттилооти зарурӣ барои арзёбии таъсири онҳо ба махфият ва ҳуқуқи инсон ба таври хаттӣ ва оммавӣ бо муқаррарот дар бораи маъдуд кардани мўълатҳои шартнома, механизмҳои назорати ҷамъиятӣ ва дигар кафолатҳои ҳуқуқӣ аз рӯи пешфарз бояд ошкор карда шаванд. Ширкатҳои хољагидорие, ки ба кўшишҳои ҳукумат дар мубориза бо COVID-19 шомил карда шуданд, бояд пешбиниҳои кофӣ зоғир намоянд, то ки кафолат диҳанд, ки онҳо ҳуқуқи инсонро эътиром мекунанд ва амалҳоишонро аз даҳолати аз ҷониби манфиатҳои тилборатӣ ва қории дигар ғимоя мекунанд. Мо ба он роғ дода наметавонем, ки пандемияи COVID-19 барои мардумро дар нооғанӣ нигоғ доштан лиҳати қадом иттилоотро ҳукуматҳо ҷамъ меоваранд ва ба шахсони сеюм интиқол медиҳанд, бағона шавад.
- Дилхоғ воқуниш бояд механизмҳои ғисоботдиғӣ ва муғоғизатро аз сўиистифода дошта бошад. Васеғардонии механизми пайғирӣ, ки бо COVID-19 марбутанд, набояд ба доираи масъулияти ҳадамоти иқтишоғӣ ё ҳадамоти амниятӣ ворид шавад ва бояд аз ҷониби мақомоти даҳлдори мустақил тағти назорати босамар қарор гирад. Ғайр аз он, шағрвандон бояд имқони омўхтани дилхоғ чорабиниҳои марбут ба COVID-19 -ро оид ба ҷамъоварӣ, муттағидсозӣ, нигоғдорӣ ва истифодаи маълумот дошта бошанд. Шахсони назоратшаванда ба воситаҳои самараноқи ғифзи ҳуқуқ бояд дастрасӣ дошта бошанд.
- Чорабиниҳои ҷавобии марбут ба COVID-19, ки тадбирҳои ҷамъоварии маълумотро дар бар мегиранд, бояд бо иштироқи озод, фағол ва пурмазмунӣ ҷонибҳои манфиатдори даҳлдор, аз ҷумла қоршиносони соғаи тандурустии ҷамъиятӣ ва намояндағони гуруғҳои аз ғама ҷудоқардашуда (марғиналишуда)-и ағолӣ андешида шавад.

Чораҳои фавқулодда

ИВКҶИ СММ, COVID-19: Давлатҳо набояд барои маъдуд кардани ҳуқуқи инсон аз чораҳои фавқулодда сӯистеъмол бикунанд - қоршиносони СММ, *Изъорот* аз 16 мартӣ с. 2020.

- Дилхон чораҳои фавқулодда, ки лавобан ба пандемияи вируси қуруно андешида шудаанд, бояд мутаносиб, зарурӣ ва ғайритабъизӣ бошанд.
- Ақсуламали фавқулодда ба пандемияи вируси қуруно набояд ҳамчун асос барои амалиёти ғадафнок алайҳи ғуруҳҳо, ақаллиятҳо ё ашхоси алоҳида истифода қарда шавад.
- Ин чораҳо набояд ҳамчун пӯшиши амалҳои репрессивии давлатҳо бо баҳонаи ҳифзи саломатӣ ва ҳамчун воситаи фишор ба ҳомиёни ҳуқуқи инсон татбиқ қарданд.
- Барои танзими пандемияи мазкур, равиши ба ғифзи ҳуқуқи инсон асосёфта ро истифода қардан зарур аст.

Ҳуқуқи инсон дар маълмӯ — воситаҳо ва манобеъ

- **Хадамоти Байналмилалии Ҳуқуқи Инсон (IHRH, ХБҶИ),** Ҳифзи инсон дар вақти пандемияи COVID-19. Шарҳи мухтасари изъороти ва тавсияҳои механизмҳои ғифзи ҳуқуқи башари Созмони Милали Муттаъид
https://www.ishr.ch/sites/default/files/documents/protecting_human_rights_in_times_of_covid-19.pdf
- **Хюман Райтс Вотч, COVID-19 ва ҳуқуқи инсон**
https://www.hrw.org/news/2020/03/19/human-rights-dimensions-covid-19-response#_Toc35446577
- **Авғи Байналмилалӣ, COVID-19: ҳуқуқҳои инсон чӣ ғуна ба мо барои муъофизати ҳудамон қўмақ қарда метавонанд**
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/coronavirus-how-human-rights-help-protect-us/>
- Дафтари СММ дар Беларус, Ҳуқуқи инсон дар давраи паъншавии вируси қуруно
<https://un.by/novosti-oon/prava-cheloveka/4951-prava-cheloveka-vo-vremya-rasprostraneniya-koronavirusa>
- **International Partnership for Human Rights (IPHR)**
IPHR - Tajikistan: transparency key to building public trust on COVID-19

<https://www.iphronline.org/tajikistan-transparency-key-to-building-public-trust-on-covid-19.html>

IPHR - Kyrgyzstan, NGOs urge Kyrgyzstan to release Azimjon Askarov amid COVID-19 crisis

<https://www.iphronline.org/ngos-urge-kyrgyzstan-to-release-azimjon-askarov-amid-covid-19-crisis.html>

- **CIVICUS**, Давлатҳо бояд дар маркази тамоми ҷораҳои воқуниш ба COVID-19 ҷуқуқи инсонро гузоранд. Пресс-релиз аз 24 март соли 2020. <https://www.civicus.org/index.php/media-resources/media-releases/4357-civicus-states-should-put-human-rights-at-the-centre-of-all-responses-to-covid-19>

Дастури ОНЧР, COVID-19 CIVICUS ба давлатҳо тавсияҳои зеринро пешниҳод мекунад:

- Ҳамкорӣ кардан бо васоити ахбори омма ва ҷомеаи шаҳрвандӣ бо мақсади таъмин кардани шаффофият дар воқуниш ба таъдидно, ки ба пандемия COVID-19 марбутанд. Мунтазам мубориза бурдан алайҳи иттилооти бардурӯғ бидуни истифодаи сензура ва ҷазоҳои ғайриқонунии.
  - Аз истифодаи ҷораҳои ҷавобӣ ба COVID-19 ҳамчун ҷомеаи барои ворид кардани маъбудиятҳои барои ҷомеаи шаҳрвандӣ, таъкиби ҳомиҳои ҷуқуқи инсон ва маъбуд кардани озодӣ дар Интернет худдорӣ бояд кард.
- Тамоми ҳомиҳои ҷуқуқ ва маъбусони сиёсӣ, ки барои фаъолиятҳои ғайриқонунии инсон ё ибрази ақидаҳои ба ақидаҳои давлат мухолиф набоис гардидаанд, озод карда шаванд.
- Қонунии фаъуллода бекор карда шуда, ҷорано, ки ғайриқонуни боздоштани паҳншавии вирус ҷорӣ карда шуда буданд, дар баробари қонин ёфтани таъдидно сабук карда шаванд.
- Дастрасии бозғатимод ва бемонеа ба Интернет дастгирӣ карда шуда, ба ҳар гуна дидаву доништа вайрон кардани ҷуқуқи дастрасӣ ва муҳофизати иттилоот хотима гузошта шавад.
- ИВКҲИ, Дастур оид ба COVID-19
- https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/COVID19Guidance.aspx?fbclid=IwAR3vrFOEkRi0OpBsdwhZlGYxxMZA66U9nvT_MPtRq1kMYVDfoiYfpb0gRts

Маъракаи иттилоотии муштарак оид ба тадбирҳои пешгирикунандаи паҳншавии инфексияи коронавирус аз ҷониби Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятии назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии Дафтари барномаҳои САҲА дар Душанбе ва PRI дар ҷорҷӯии лоиҳаи Иттиҳодияи Аврупо “Пешбурди рӯйкарди ҳифзи ҳуқуқ ҳангоми ислоҳоти низоми ислоҳии Тоҷикистон” баргузор карда мешавад.

Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо
Дафтари барномаҳо дар Душанбе

МАБЛАҒҶЗОР - ИТТИҲОДИ АВРУПО

